

21. 2. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Změna systému má motivovat k práci

Dne 2. února 2005 schválila vláda návrhy věcných záměrů zákonů o životním minimu a hmotné nouzi, které předložilo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV).

Na základě této nové právní úpravy dojde **k rekonstrukci životního minima a ke změně systému ochrany občanů a rodin před hmotnou nouzí. Cílem změn je především motivovat občany k aktivnímu hledání zaměstnání a k přijetí i méně placené práce.** Ti, kteří prokáží snahu zvýšit si příjem vlastní prací, by měli být při čerpání sociálních dávek zvýhodněni.

V žádném případě není cílem těchto změn poškozovat sociálně potřebné, ale motivovat lidi k práci. Tedy zvýhodnit ty, kteří se snaží hledat zaměstnání, spolupracují s úřadem práce a skutečně projevují snahu zvýšit si příjem prací. O změnách v oblasti sociálních dávek se neustále mluví jako o snížení životního minima. A to přesto, že MPSV od začátku upozorňuje na to, že se jedná o **rekonstrukci celého systému, nikoli o snížení či zvýšení životního minima.** V souvislosti s novou úpravou se nedá hovořit o úsporách, ale na druhou stranu ani o navýšení vynakládaných prostředků. Vzhledem k tomu, že výdaje na sociální dávky rok od roku rostou, je to bezpochyby krok správným směrem.

Základní právní úprava sociální potřebnosti a životního minima pochází z roku 1991. Od té doby došlo v ČR k zásadním sociálním a ekonomickým změnám. Ukázalo se, že podmínky pro získání sociálních dávek, zejména dávek sociální péče vázaných na sociální potřebnost občana, nejsou dost náročné. Někteří lidé odmítají pod různými záminkami a účelovým jednáním přijmout nabízenou práci a stávají se tak dlouhodobými příjemci sociálních dávek. **Dosavadní způsob poskytování těchto dávek tak nemotivuje k práci, k aktivnímu hledání zaměstnání, k přijetí méně placené práce.** Takovou práci pak musejí na našem území vykonávat cizinci.

Důsledkem této situace je stav, kdy lidé, kteří pracují a pobírají nižší mzdy, nemohou zabezpečit potřeby svých rodin, stejně jako ti, kteří se práci vyhýbají. A to není spravedlivé. Proto MPSV připravilo návrh na změnu celého systému. Tak aby byl spravedlivější a efektivnější.

Ke změně má dojít ve dvou oblastech. Tou první je **oblast životního minima (ŽM).** **Životní minimum je v současné době dvousložkové. Jsou v něm zahrnuty náklady na osobní potřeby (výživa, oblečení a ostatní) a náklady na domácnost (tedy i na bydlení).** **V budoucnu bude ŽM jednosložkové** a nebude už pokrývat výdaje na bydlení. Částky životního minima potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb budou nově odstupňovány podle pořadí osob v domácnosti a u nezaopatřených dětí ještě i podle věku. Částky životního minima vycházejí z důkladné analýzy životních nákladů občanů a jednotlivých velikostních skupin rodin. Současně se zavede nová dolní hranice, a to **existenční minimum.**

Část ŽM vyjadřující náklady na bydlení se ze životního minima vyloučí a náklady na bydlení bude řešit dávka státní sociální podpory – příspěvek na bydlení, který existuje už dnes. Pobírají ho domácnosti, jejichž příjem nedosahuje 1,6násobku životního minima. Předpokládá se, že úprava konstrukce této dávky tak, aby se zohlednil nejen příjem domácnosti, ale i její náklady na bydlení. Rozdílné náklady na bydlení v různých regionech ČR bude kromě toho řešit i nový zákon o hmotné nouzi formou doplatku na bydlení. Ten by měl být plně v kompetenci obcí. Tímto krokem bude

posílen zájem obcí na zajištění bydlení občanů a ochrana lidí před vyděračskými nájmy v různých soukromých ubytovnách, kam je některé obce vystěhovávají.

Druhou oblastí je **úprava celého systému ochrany před hmotnou nouzí**, který využívá institutu životního minima. MPSV připravuje **nový zákon o hmotné nouzi** obsahující nástroje, které budou motivovat příjemce dávek k hledání a přijetí zaměstnání i za nižší mzdu. **Aktivitu příjemce dávek bude možné finančně ocenit nad hranici životního minima.** Naopak tam, kde klient nebude aktivně spolupracovat při hledání práce, bude odmítat nabízenou práci, budou uplatněny sankce, které povedou ke snížení sociální dávky na existenční minimum, nebo v krajním případě i k odejmutí dávky sociální péče. Navrhovaná úprava dávek v hmotné nouzi umožní lépe posoudit individuální situaci příjemce.

Systém ochrany před hmotnou nouzí by měl dostatečně zajišťovat sociální ochranu všech lidí, kteří nemají práci a nemohou ji reálně získat. V jeho rámci by však měli být zvýhodněni při čerpání sociálních dávek ti, kteří z důvodu nízkých příjmů nemohou zabezpečit oprávněné potřeby rodiny. Naopak by se ale měly zvýšit nároky na ty, kteří se práci pod různými záminkami vyhýbají.

Zdroj: MPSV ČR